

Zlatko Jurić

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Odsjek za povijest umjetnosti

Antonija Mlikota

Zadar

Obnova i izgradnja nakon razaranja u Drugome svjetskom ratu

Školska knjiga

Zagreb, 2021.
872 str.

Recenzenti:

Zlatko Jurić, Pavuša Vežić

ISBN 978-95-0-60033-1

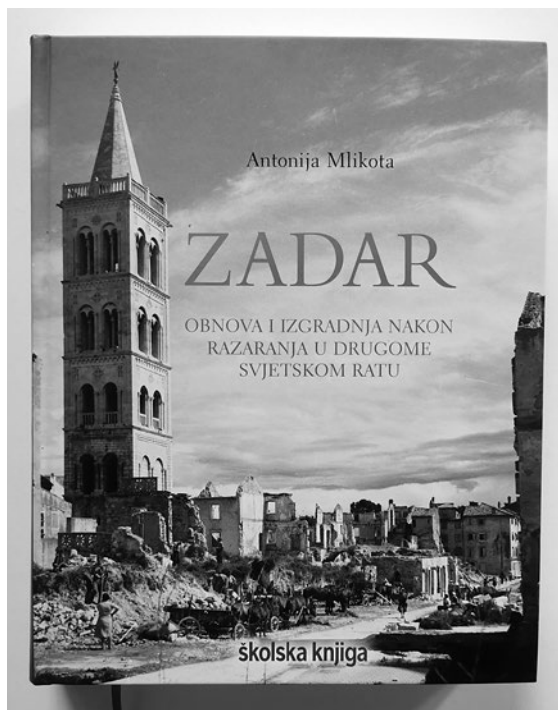

foto: DPUH

Dr. sc. Antonija Mlikota primijenila je komparativnu metodu u fundamentalnom istraživanju izuzetno kompleksne urbanističke i arhitektonske obnove povijesne gradske jezgre Zadra nakon velikih razaranja u Drugom svjetskom ratu. Vremenske granice istraživanja jasno su određene na razdoblje od 1944. do 1967. godine.

Knjiga je rezultat preciznog i kritičkog arhivskog i bibliografskog istraživanja provedenog u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, Državnim arhivima u Zadru i Zagrebu, Arhivima Konzervatorskih odjela u Zadru i u Splitu, Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Arhivu Jugoslavije u Beogradu, Archivio centrale dello Stato i Archivio Storico Istituto Luce u Rimu,

Archivio Storico della Soprintendenza u Anconi, Narodnom i Arheološkom muzeju u Zadru, Muzeju grada Zagreba, Muzeju arhitekture HAZU, Arhivu Ministarstva kulture i medija, Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, Znanstvenoj knjižnici u Zadru, osobnim arhivima (I. Merćep, D. Akermann, G. Minaka) i brojnim zbirkama fotografija i razglednica (A. Mlikota, I. Petricioli). Složenosti znanstvenog istraživanja doprinijelo je nadopunjavanje obrađenih arhivskih podataka bibliografskim podacima nakon minucioznog i sveobuhvatnog proučavanja onodobne dnevne periodike. Na temelju pažljive provjere arhivskih i bibliografskih podataka kronološki je rekonstruirana primjena nagrađenih natječajnih

urbanističkih planova i tijekom dugogodišnje obnove sakralnih te izgradnja javnih i stambenih zgrada u povijesnoj jezgri Zadra.

Osnovni cilj bio je objasniti okolnosti u kojima su bili organizirani urbanistički natječaji i analiza najvažnijih regulatornih planova i arhitektonskih projekata.

U radu su polazne istraživačke hipoteze bile:

a) je li povijesna gradska jezgra obnovljena prema idejnom projektu arhitekta B. Milića iz 1955. godine?

b) jesu li ugrađene najamne stambene zgrade bile razorene u tolikoj mjeri da se ništa od toga nije moglo sačuvati i obnoviti?

c) je li razaranje grada nastavljeno nakon rata kroz raščišćavanje ruševina i planiranje nove izgradnje?

d) predstavlja li konačni rezultat primjer dobre prakse u obnovi povijesne gradske jezgre?

Tijekom istraživačkog procesa Antonija Mlikota savjesno je i temeljito proučila i ugradila u svoje istraživanje domaću znanstvenu literaturu koja je dosad objavljena o poslijeratnoj obnovi. Tekst urbanističko-arhitektonskog natječaja iz 1953. godine značajan je doprinos poznavanju početnog stanja stambenog fonda i spomenika kulture nakon razaranja. Deset godina kasnije Matica hrvatska izradila je zbornik radova *Zadar* u kojem su prikazane izvedene intervencije u gradskom prostoru. Posebno su vrijedni stručni tekstovi prof. arh. D. Boltara objavljeni 1961. godine u časopisu *Arhitektura* jer donose brojne nepoznate podatke i kritička razmišljanja o drugom, relativno manje poznatom natječaju za uže središte grada. Pažljivo su proučene monografske obrade opusa arhitekata I. Vitića, B. Rašice, Z. Požgaja, N. Šegvića i A. Albinija u kojima se nalaze osnovni podaci i interpretacije izvedenih i neizvedenih projekata u Zadru. Dr. sc. D. Arbutina obradio je djelovanje prof. dr. sc. B. Milića u Zadru koji je bio jedan od nagrađenih natjecatelja na javnom natječaju koji su 1953. organizirali Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Grad Zadar. Nakon natječaja Milić je izradio generalni regulatorni plan na temelju nagrađenih radova koji nikada nije bio službeno usvojen. Vrijedan doprinos je rad I. Merčep u časopisu *Prostor* 2005. godine o natječaju za regulacijsku osnovu Zadra. Osobito su dragocjeni sačuvani novinski i televizijski intervjui prof. dr. sc. B. Milića i prof. dr. sc. I. Petriciolija, najvažnijih sudionika i teorijskih kritičara obnove.

Znanstveni i stručni pristup A. Mlikote usporediv je sa suvremenom europskom metodologijom

istraživanja i stvaranja velikih povijesnih sinteza o urbanizmu i arhitekturi pojedinih razdoblja. U knjizi su rezultati istraživanja uzorno opremljeni sa 1213 bilješki, popisom literature na 10 stranica, popisom osoba koje se spominju u arhivskim dokumentima na 5 stranica i 1360 ilustracija s precizno naznačenim izvorima.

Radi bolje preglednosti i racionalnije kompozicije osnovnog teksta knjige, autorica je velike količine novih podataka prikupljenih iz arhivskih spisa, sačuvanih natječajnih urbanističkih planova, prvi put objavljene kartografske građe, neobjavljenih arhitektonskih projekata, stručne i znanstvene literature, izdvojila u dvije velike organizirane cjeline: sažeta kronologija po godinama na 10 stranica i katalog pojedinih građevina na 60 stranica u kojem je za svaku zgradu navedeno: smještaj, tipologija, vrsta građevinskih radova, oštećenje, izvođač, projektant, investitor, dozvole, godina početka radova, godina dovršetka radova, dokumentacija, popis literature.

Ž. Sambolek Mikota i T. Pavić napravile su izvrsno oblikovanje knjige kojim je ostvaren ukupan vizualni dojam sredenosti i jasnoće. Grafičko-likovna redakcija „Školske knjige” doprinijela je vrhunskoj kvaliteti tiska povijesnih planova grada, starih crno-bijelih fotografija i razglednica, natječajnih urbanističkih planova i arhitektonskih nacrti, pa je sve daleko iznad uobičajenog domaćeg standarda. Precizno je povijesno argumentiran i teorijski objašnjen konačni rezultat: tijekom obnove Zadra uspješno je primijenjen amalgam između zadržavanja pravilnog antičkog uličnog rastera i teorijskih principa internacionalne moderne arhitekture. Komparativno proučavanje arhivske i bibliografske građe, objavljivanje velikog broja sačuvanih suvremenih fotografija i regulatornih planova doprinijelo je razumijevanju kompleksnih odnosa između teorijskog promišljanja i urbanističkog djelovanja arhitekata M. Kovačevića, B. Rašice, Z. Strižića, B. Milića i arhitektonskog djelovanja Z. Požgaja, B. Milića, I. Bartolića, B. Rašice, M. Kauzlarića, J. Budaka i S. Šimatovića u dugotrajnom procesu poslijeratne obnove.

Knjiga ima dvije istaknute značajke. Prva, briljantan je doprinos istraživanju povijesti i teorije urbanizma i arhitekture 20. stoljeća u Hrvatskoj. Druga, monumentalna je po opsegu i fundamentalna po značenju jer prepoznat je i objašnjen visoko inovativan doprinos hrvatskih arhitekata zbivanjima u europskoj arhitekturi modernizma u razdoblju od 1945. do 1965. godine.